

POSTERS

motive-arousal component, which is hypotized as necessary to motivate the child to change behavior and to pay attention to the parent.

Too little arousal may prompt the child simply to ignore the parent. In this study parents made frequently use of verbal disapproval before they engaged in any inductive strategy. Frequent use of verbal disapproval resulted in higher levels of guilt- and shame-proneness and lower levels of externalization.

Too much arousal however, fosters an external moral orientation due to the fact that these reactions draw the child's attention away from the deed and toward the anger they feel about being punished. Results in this study are consistent with this point of view. A more frequent use of power assertive strategies (commands and punishment) co-occurred with less guilt and shame and with more externalization.

In his theory, Hoffman describes a general model for the process of moral internalization, in which parental disciplinary reactions play a central role. Child characteristics don't gain much attention in his model. In this study however, some interactions with age and sex of child are found. There are also some differences between the effects of paternal and maternal disciplinary reactions. These variables deserve more attention in empirical research.

[34]

Over leven van jeugdige nierpatiënten: een samenvatting

N.C.M. Theunissen & G. Boekhoff, Vakgroep Ontwikkelingspsychologie, R.U.U.

Motivatie en onderzoeksopzet

Nierfunctieervangende behandelingen hebben zich in korte tijd een plaats verworven binnen de westerse medische zorg. Uit gesprekken met betrokkenen en uit de onderzoeksliteratuur is duidelijk geworden dat het verlies van een nierfunctie en het ondergaan van nierfunctieervangende therapieën bij adolescenten, naast medische, ook problemen van sociale en psychologische aard meebrengt. Verstoorde sociale relaties op school en thuis, een problematische lichaams- en toekomstbeleving, het zijn slechts enkele voorbeelden.

De grote verscheidenheid aan problemen en het veelvuldig voorkomen ervan en het feit dat het hier gaat om een relatief jonge behandelmethode,

heeft er waarschijnlijk toe geleid dat de onderzoeksliteratuur primair deficiet gecentreerd is. De deficiet gecentreerde benadering heeft een groot aantal beschrijvingen van de meest voorkomende disorders opgeleverd. Wat de deficiet gecentreerde benadering niet opleverde is een theoretisch raamwerk waarmee inzicht zou kunnen worden verkregen in de aard en de oorsprong van de problemen. Bovendien ontbreekt inzicht in de mate waarin de ontwikkeling beïnvloed wordt door deze problemen en de mate waarin de problemen zelf een ontwikkeling doormaken. Dit zijn nochtans voor de hulpverlening belangrijke items.

Eiser (1990) pleit er voor kinderen met een chronische ziekte meer te bekijken als 'normal children in an abnormal situation'. Deze alternatieve benadering is evengoed toepasbaar op adolescenten en volwassenen. De ziekte kan worden bekeken als een problematische, stressvolle situatie die om oplossingen en beslissingen vraagt (Eiser, 1990).

De terminologie uit de levenslooppsychologie zou hier ook bruikbaar kunnen zijn. De chronische ziekte is te beschouwen als een insnijdende levensgebeurtenis. De continuïteit van de ontwikkeling van kind naar volwassene wordt er door verstoord. Het leren omgaan met deze insnijdende levensgebeurtenis en het hanteerbaar maken ervan wordt gezien als nieuwe ontwikkelingstaak. De beschikbare hulpbronnen (bijv. steun van de zorgomgeving) beïnvloeden het al dan niet naar tevredenheid uitvoeren van deze ontwikkelingstaak (Heymans & Van Gelder, 1988; Heymans, 1991).

Er zijn zelfs indicaties dat een chronische ziekte vraagt om een volledige andere kijk op het leven, op een 'reconstruction of the self' (Conrad, 1987; Heymans, 1990; Charmaz, 1987; Nijhoff, 1991). Daarbij zou geleerd kunnen worden van chronisch zieke adolescenten die wel naar (eigen) tevredenheid sociaal en psychologisch functioneren. Voor deze laatste groep is binnen de deficiet gecentreerde benadering slechts geringe aandacht.

Wat de gangbare onderzoeksliteratuur mogelijk parten speelt, in termen van Conrad (1987), is de overheersende 'outsiders-view'. Hierdoor wordt te weinig rekening gehouden met de subjectieve ervaring van een leven met en ondanks de ziekte. Ook dit verklaart mogelijk de geringe belangstelling voor wel goed functionerende chronisch zieke adolescenten.

Onderzoek naar de beleving van de ziekte en de therapie (de 'insidersview') ligt aan de basis van het geven van inzicht in oplossingen van mogelijke psychosociale problemen. Geïnspireerd door dit idee, zal onder andere autobiografisch materiaal verzameld worden en diepte interviews worden gehouden in een onderzoek onder adolescenten die een nierfunctievervangende therapie (hebben) ondergaan.

De poster zal meer informatie bieden over de gekozen methoden, selectiecriteria en tijdsplanning. De conclusies uit het onderzoek kunnen uiteindelijk als basis dienen voor het inzichtelijk maken van de manier waarop jeugdige nierpatiënten hun ziekte beleven.